

แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย

Causal Relationship Model Between Factors Affecting Tourism Management Development in the Lower Northeastern Provinces Group 1 of Thailand

ดาศรินทร์พัชร สุธรรมดี^{1*}, และ ชินวัฒน์ เชื้อสระคู²

Dasarinpat Suthamdee^{1*}, and Chinnawat Chuesakoo²

¹⁻²วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; College of Politics and Governance, Mahasarakham University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : dasarinpat22@gmail.com

DOI : 10.14456/jlgisrru.2025.34

Received : April 20, 2025; Revised : May 2, 2025; Accepted : May 5, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย และ 2) สร้างแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย งานวิจัยนี้เป็นการดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งประกอบด้วยสองระยะหลัก ในระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยงานวิจัยเชิงปริมาณมีการกำหนดขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ผู้วิจัยได้อ้างอิงตามแนวทางของ Hair และคณะ (Hair et al., 2014) ซึ่งเสนอแนะว่าขนาดตัวอย่างที่เพียงพอควรมีจำนวนระหว่าง 200 ถึง 300 ตัวอย่าง หรือมีอัตราส่วนระหว่างจำนวนตัวอย่างต่อจำนวนตัวแปรสังเกตได้อย่างน้อย 10 ถึง 20 เท่า ในงานวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 27 ตัวแปร ดังนั้น เพื่อให้ได้ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมและมีกำลังทางสถิติเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ SEM ตามเกณฑ์ดังกล่าว จึงควรมีขนาดตัวอย่างขั้นต่ำเท่ากับ 20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งคำนวณได้เป็น $20 \times 27 = 540$ กลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท-สเกล (Likert Scale) 5 ระดับ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม AMOS (Analysis of Moment Structures) เพื่อวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ความเชื่อมั่น (Reliability) ความเป็นเส้นตรง (Linearity) และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 นั้น ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ

Citation : Suthamdee, D., & Chuesakoo, C. (2025). Causal Relationship Model Between Factors Affecting Tourism

Management Development in the Lower Northeastern Provinces Group 1 of Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(2), 225 - 244. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.34>

ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 44 ท่าน จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลในระยนี้ดำเนินการผ่านการวิเคราะห์เอกสารวิชาการ (Document Analysis) และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อพรรณารายละเอียด ตีความหมาย และอธิบายความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และสร้างแบบจำลอง (Model) การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย ในระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบและยืนยันความเหมาะสมของแบบจำลอง โดยการนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 32 ท่าน เพื่อประเมินความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของโมเดลที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้ได้แนวทางเชิงนโยบายที่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย

ผลการวิจัย พบว่า 1) การวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวม ชี้ให้เห็นกลไกเชิงซ้อนของการพัฒนาการท่องเที่ยวในภูมิภาค โดยมีการนำนโยบายไปปฏิบัติแสดงบทบาทโดดเด่นที่สุดด้วยอิทธิพลทางตรงสูงสุด ($\beta=0.84^{**}$) ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งหมายความว่า การแปลงนโยบายเป็นแผนปฏิบัติการจริงมีพลังขับเคลื่อนสูงกว่าปัจจัยอื่นถึง 3 เท่า เมื่อเทียบกับอิทธิพลทางตรงของมิติเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ($\beta=0.22^{**}$) สะท้อนให้เห็นว่าการใช้ความคิดสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจจะได้ผลสัมฤทธิ์สูงสุดเมื่อผนวกกับกรอบนโยบายที่ชัดเจน 2) แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย ในมิติการจัดการโลจิสติกส์ของแหล่งท่องเที่ยว มิติทุนทางปัญญา มิติเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และมิติการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว ที่ตั้งไว้ตามสมมติฐานที่เสนอกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังการปรับตัวแบบการวิจัย มีค่าไค-สแควร์ ต่อค่าองศาอิสระ ($2/df$) เท่ากับ 1.154 โดยมีค่าน้อยกว่า 2 และจากค่าไค-สแควร์ มีความไวต่อขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จึงเสนอว่าให้พิจารณาดัชนีอื่นประกอบด้วย ซึ่งค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.973 มีค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.017 มีดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.999 และมีค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน (RMR) เท่ากับ 0.005 จึงเป็นไปตามเงื่อนไข สรุปได้ว่า ตัวแบบสมการโครงสร้างของมิติการจัดการโลจิสติกส์ของแหล่งท่องเที่ยว มิติทุนทางปัญญา มิติเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และมิติการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว หลังการปรับตัวแบบการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้

คำสำคัญ (Keywords) : แบบจำลอง, ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ, การพัฒนา, การจัดการท่องเที่ยว, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

Citation : ดาครินทร์พัชร สุธรรมดี, และ ชินวัฒน์ เชื้อสระคู. (2568). แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการ

พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 225 – 244. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.34>

Abstract

This research aimed: 1) to analyze the key causal factors influencing tourism management development in the Lower Northeast 1 provincial cluster of Thailand; and 2) to develop a causal relationship model among factors affecting tourism management development in the Lower Northeast 1 provincial cluster of Thailand. This study employed a mixed methods research design, comprising two main phases. In Phase 1, both quantitative and qualitative research methods were utilized. For the quantitative research, the sample size was determined based on the guidelines proposed by Hair et al. (2014), which suggest an appropriate sample size of 200 to 300 cases or a ratio of at least 10 to 20 cases per observed variable. Given that this study involved 27 observed variables, a minimum sample size of 540 cases (20 times 27) was deemed suitable and sufficient for Structural Equation Modeling (SEM) analysis. Data were collected using a 5-point Likert scale questionnaire and analyzed using the Analysis of Moment Structures (AMOS) program to assess construct validity, reliability, linearity, and through multiple regression analysis. The qualitative research in Phase 1 involved selecting key informants, who were experts relevant to tourism management development in the Lower Northeast 1 provincial cluster of Thailand. A purposive sampling method was used to recruit 44 participants. Data were gathered through focus group discussions, document analysis of academic materials, and structured interviews. Content analysis was employed to describe details, interpret meanings, and explain the relationships within the collected data. The data obtained were then synthesized to construct a tourism management development model for the Lower Northeast 1 provincial cluster of Thailand. In Phase 2, the developed model underwent a validation process, wherein its appropriateness was examined and confirmed by 32 experienced experts. This evaluation aimed to assess the accuracy and reliability of the proposed model, with the ultimate goal of formulating clear policy recommendations that would contribute to the effective development of tourism management in the Lower Northeast 1 provincial cluster of Thailand.

The research findings revealed that: 1) The analysis of direct, indirect, and total effects elucidated the complex mechanisms of tourism development in the region. Notably, the policy implementation dimension exhibited the most prominent role with the highest direct effect ($\beta=0.84^{**}$), signifying that translating policy into tangible action plans possessed

Citation : Suthamdee, D., & Chuesakoo, C. (2025). Causal Relationship Model Between Factors Affecting Tourism

Management Development in the Lower Northeastern Provinces Group 1 of Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(2), 225 - 244. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.34>

a driving force three times greater than other factors when compared to the direct effect of the creative economy dimension ($\beta=0.22^{**}$). This suggests that the optimal impact of leveraging economic creativity is achieved when integrated with a clear policy framework. 2) The causal relationship model among factors influencing tourism management development in the Lower Northeast 1 provincial cluster of Thailand, encompassing the dimensions of tourism logistics management, intellectual capital, creative economy, and policy implementation, which influenced tourism development as hypothesized and aligned with the empirical data following model modification, yielded a Chi-square to degrees of freedom ratio (χ^2/df) of 1.154, which is less than 2. Given the sensitivity of the Chi-square statistic to sample size, it is suggested that other indices be considered. The Goodness-of-Fit Index (GFI) was 0.973, the Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) was 0.017, the Comparative Fit Index (CFI) was 0.999, and the Root Mean Square Residual (RMR) was 0.005, all meeting the acceptable criteria. In conclusion, the structural equation model of the dimensions of tourism logistics management, intellectual capital, creative economy, and policy implementation influencing tourism development, following model modification, demonstrated an acceptable fit with the empirical data.

Keywords : Model, Causal relationship, Development, Tourism management, Lower northeastern region 1

บทนำ (Introduction)

ในสถานการณ์ปัจจุบันการพัฒนาการท่องเที่ยวใช้เป็นเส้นทางไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังพัฒนาในหลายๆประเทศ รวมทั้งประเทศสังคมนิยมที่เริ่มเปิดประเทศใหม่ เช่น ในกลุ่มประเทศอินโดจีนและกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันออก ต่างมุ่งหวังให้การท่องเที่ยวเป็นภาคบุกเบิกที่จะนำผลประโยชน์ทั้งหลายมาสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศด้วยการลงทุนที่ไม่สูงนัก โดยหวังว่าการท่องเที่ยวจะดึงดูดเงินตราต่างประเทศ ทำให้คนในท้องถิ่นมีงานทำและมีรายได้ ในขณะเดียวกันประเทศไทยก็เคยอาศัยการท่องเที่ยวมาเป็นกลุ่ย์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อโปรโมทการท่องเที่ยว ทำให้ประเทศไทยประสบความสำเร็จทางการตลาดอย่างงดงาม และเป็นที่รู้จักกันทั่วโลกในฐานะ “สยามเมืองยิ้ม” หรือ “ยิ้มสยาม” ที่บรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2504 ส่งผลให้เกิดการกระตุ้นการลงทุนและเกิดการท่องเที่ยวจากต่างชาติมากมายจนประเทศไทยได้กลายมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและที่พักผ่อนที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของโลก (กรองจันทร์ จันทรพาหา,2566)

Citation : ดาครินทร์พัชร สุธรรมดี, และ ชินวัฒน์ เชื้อสระคู. (2568). แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการ

พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 225 – 244. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.34>

ต่อมาในปี พ.ศ. 2564 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้สร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อภาคการท่องเที่ยว ซึ่งแน่นอนว่าภาคส่วนนี้เคยเป็นหนึ่งในเสาหลักสำคัญของเศรษฐกิจในประเทศ การระบาดของโควิด-19 ระลอกใหม่ที่มีรุนแรงกว่าเดิม ประเทศไทยต้องเผชิญและยังคงอยู่ภายใต้มาตรการควบคุมการแพร่ระบาดอย่างเข้มงวด การปิดพรมแดนและการจำกัดการเดินทางระหว่างประเทศส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติลดลงอย่างน่าตกใจ บรรยากาศในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญทั่วประเทศเงียบเหงา ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร และบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต้องเผชิญกับภาวะขาดทุนอย่างหนัก ผู้ประกอบการจำนวนมากต้องปิดกิจการชั่วคราวหรือถาวร การสูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในระดับมหภาค และระดับจุลภาค ชุมชนท้องถิ่นที่พึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยวต้องเผชิญกับความยากลำบากในการดำรงชีวิต แม้ว่าจะมีมาตรการฟื้นฟูและการเปิดรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ แต่การฟื้นตัวโดยรวมยังคงเป็นไปอย่างช้า ๆ โดยรัฐบาลไทยเปิดตัวโครงการ “Phuket Sandbox” ในช่วงปี พ.ศ. 2566-2567 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการฟื้นตัวอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่จะเติบโตต่อไปในอนาคต โดยมีปัจจัยสำคัญหลายประการที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ประเทศไทยได้กลับมาเปิดรับนักท่องเที่ยวต่างชาติอย่างเต็มรูปแบบโดยไม่ต้องกักตัวหรือแสดงผลตรวจโควิด-19 ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติฟื้นตัวและเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยยังคงเป็นจุดหมายปลายทางยอดนิยมสำหรับนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก ในช่วงปี 2566 การผ่อนคลายมาตรการการเดินทางและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลมีส่วนสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้กลับมาประเทศไทย มีนักท่องเที่ยวประมาณ 15 ล้านคน เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งใกล้เคียงกับระดับก่อนการระบาดของโควิด-19 และส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวฟื้นตัวได้ดี (รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว, 2567)

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวสูง โดยมีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมภายใต้แนวคิดร่วมกัน มุ่งเน้นการส่งเสริมความเข้มแข็งของภูมิปัญญาท้องถิ่น การยกระดับวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคม และการตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ภูมิภาคนี้นี้ที่มีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงความสมบูรณ์ อาทิ ปราสาทหินพนมรุ้ง เทศกาลประเพณีแห่ช้างสุรินทร์ มอหินขาว น้ำตกตาดโตน และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งก่อให้เกิดศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ครอบคลุมมิติด้านประวัติศาสตร์ อารยธรรม แหล่งโบราณคดี แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเชิงอนุรักษ์ และประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2560) อย่างไรก็ตาม การรักษาความยั่งยืนของทรัพยากรเหล่านี้ ซึ่งเป็นปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ยังคงเป็นความท้าทาย การพัฒนาเชิงนโยบายที่สามารถสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

Citation : Suthamdee, D., & Chuesakoo, C. (2025). Causal Relationship Model Between Factors Affecting Tourism

Management Development in the Lower Northeastern Provinces Group 1 of Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(2), 225 - 244. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.34>

และการส่งเสริมเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในระยะยาวจึงมีความสำคัญยิ่ง การบริหารจัดการที่ไม่เหมาะสมอาจนำไปสู่ผลกระทบเชิงลบ เช่น การเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม การสูญเสียทุนทางวัฒนธรรม คุณภาพชีวิตที่ลดลงในชุมชน และการกระจายรายได้ที่ไม่ทั่วถึง ปัญหาเหล่านี้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในหลากหลายมิติ เพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพและสมดุล เนื่องจากประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีเอกลักษณ์ในทุกภูมิภาค โดยการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังคงอิงกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งการท่องเที่ยวมีศักยภาพในการธำรงรักษาคุณค่าและเอกลักษณ์ของประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (จิราณัฐ โสภา, 2560) การรวมกลุ่มจังหวัดถือเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของการพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะในภาคการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองของกลุ่มจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาคยังคงเผชิญกับความท้าทาย เช่น การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน และการสนับสนุนที่ไม่ต่อเนื่องจากภาครัฐ ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไข อาจส่งผลกระทบต่อศักยภาพทางการท่องเที่ยวของภูมิภาคไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่

จากที่กล่าวข้างต้น การศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทำให้เป็นจุดหมายปลายทางที่มีเสน่ห์สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและครอบคลุมเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในบริบทเฉพาะของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย ส่งผลให้เกิดการพัฒนาและยืนยันแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีความน่าเชื่อถือสำหรับพื้นที่ศึกษา และการนำเสนอแนวทางเชิงนโยบายที่อิงตามหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดนี้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สร้างแนวทางการพัฒนาที่สามารถสนับสนุนการเติบโตของการท่องเที่ยวในระยะยาวโดยไม่ทำลายทรัพยากรท้องถิ่น และสนับสนุนการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยตระหนักถึงความสำคัญและเต็มเต็มการพัฒนาการท่องเที่ยว ผลจากการศึกษานี้มีเป้าหมายเพื่อนำเสนอแนวทางเชิงนโยบายที่อิงตามหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-Based Policy) ให้แก่องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย การยกระดับประสิทธิภาพด้านการท่องเที่ยว การส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสูง โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการปฏิรูปและดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการ

Citation : ดาครินทร์พัชร สุธรรมดี, และ ชินวัฒน์ เชื้อสระคู. (2568). แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการ

พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 225 – 244. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.34>

ท่องเที่ยวที่เหมาะสมและสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พุทธศักราช 2566 - 2570)

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย
2. เพื่อสร้างแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว

1.1) ความหมายของการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว

ปกรณ ปรียาร (2538 หน้า 2) กล่าวถึง การพัฒนา มาจากภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่าการเปลี่ยนแปลงทีละเล็กละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นและเหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบทางด้านคุณภาพระหว่างสภาพการณ์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน กล่าวคือถ้าในปัจจุบันสภาพการณ์ของสิ่งนั้น ดีกว่า สมบูรณ์กว่าก็แสดงว่าเป็นการพัฒนาราชบัณฑิตยสถาน (2556 หน้า 43) กล่าวถึง การพัฒนาในความหมายจากรูปศัพท์ในภาษาไทยนั้น หมายถึง การทำความเจริญการเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางที่ดีถ้าเป็นกริยาใช้คำว่า พัฒนา หมายความว่า ทำให้เจริญ คือ ทำให้เติบโตได้งอกงาม ทำให้งอกงามและมากขึ้น เช่น เจริญทางไมตรี สันธยา พลศรี (2547 หน้า 4) การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว คือ กระบวนการสร้างความเจริญเติบโตและส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับชุมชน ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และการสร้างสรรค์กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมพื้นที่อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน อย่างไรก็ตาม กระบวนการพัฒนาดังกล่าวต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อป้องกันผลกระทบเชิงลบต่อระบบนิเวศ รวมถึงการธำรงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน เนื่องจากชุมชนอาจมีบทบาทสำคัญในระดับปฏิบัติการของการขับเคลื่อนและส่งเสริมการท่องเที่ยว การวางแผนและการจัดการจากภาครัฐจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสนับสนุนนโยบายด้านการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวให้มีความมั่นคงและยั่งยืน

Citation : Suthamdee, D., & Chuesakoo, C. (2025). Causal Relationship Model Between Factors Affecting Tourism

Management Development in the Lower Northeastern Provinces Group 1 of Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(2), 225 - 244. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.34>

1.2) การพัฒนาด้านการจัดการการท่องเที่ยว ประเด็นปฏิรูปและพัฒนาเพื่อให้การท่องเที่ยวของไทยมีคุณภาพและยั่งยืน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวให้กับประเทศ วิธีการพิจารณาศึกษาวิเคราะห์ จากการพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูล เศรษฐกิจของประเทศ ด้วยข้อมูลทุติยภูมิทั้งจากแหล่งข้อมูลภายในประเทศและต่างประเทศ จากการพิจารณาโครงสร้างการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน จากการเชิญกลุ่มตัวอย่างมาให้ข้อมูลและข้อคิดเห็น

1.3) การปรับโครงสร้างการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว (Restructuring) การปรับโครงสร้างองค์กรภาครัฐ โดยจัดโครงสร้างบริหารราชการด้านการท่องเที่ยวใหม่ภายใต้ข้อจำกัดไม่เพิ่มจำนวนบุคลากรภาครัฐด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในปัจจุบัน ให้คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) ที่มีอยู่แล้วตามพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2551 เป็นองค์กรกลางทำหน้าที่บริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวทั้งระบบ และให้มีการปรับปรุงบทบาท หน้าที่ และองค์ประกอบของ ท.ท.ช. ดังนี้ ปรับปรุงองค์ประกอบของ ท.ท.ช. ให้มีความเหมาะสมมากขึ้น โดยพิจารณาลดจำนวนกรรมการลงเพื่อให้มีความคล่องตัวและเพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นทางการในการเสนอความเห็นต่อ ท.ท.ช. กำหนดนโยบาย ทิศทาง และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ให้มีความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้เป็นไปตามนโยบายที่วางไว้ โดยมีการติดตามประเมินผล การดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ บูรณาการการจัดทำแผนงบประมาณโครงการทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งต่อให้สำนักงบประมาณเพื่อใช้กำกับดูแลการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายที่กำหนดไว้ และสนับสนุนให้มีคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ โดยทำงานในรูปแบบเดียวกับ ท.ท.ช. ประกอบด้วยตัวแทนจาก ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ ให้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวในพื้นที่และประสานความร่วมมือกับพื้นที่ใกล้เคียงให้สอดคล้องกับนโยบายการท่องเที่ยวในระดับชาติ

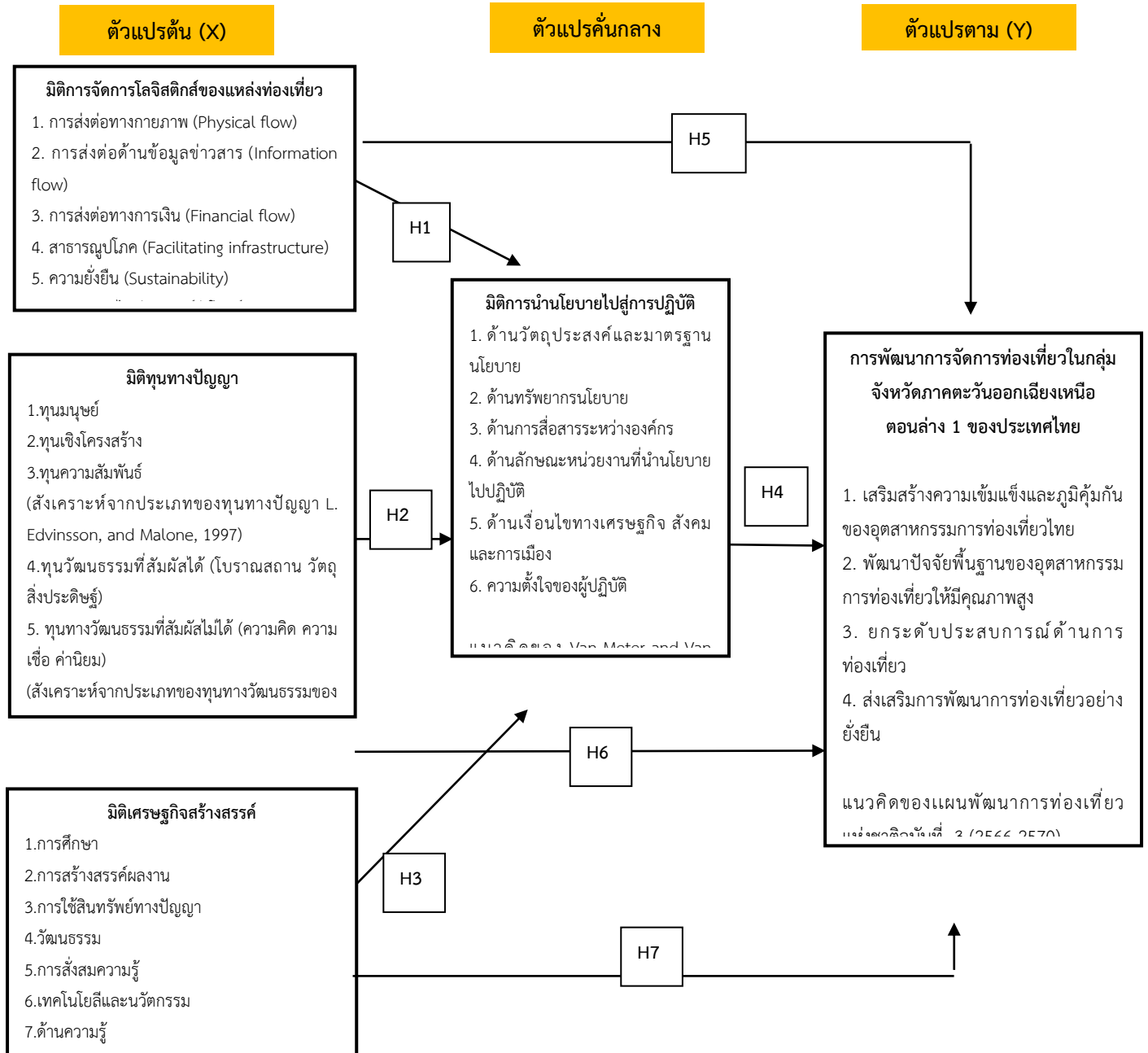
Citation : ดาครินทร์พัชร สุธรรมดี, และ ชินวัฒน์ เชื้อสระคู. (2568). แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการ

พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 225 – 244. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.34>

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

Citation : Suthamdee, D., & Chuesakoo, C. (2025). Causal Relationship Model Between Factors Affecting Tourism

Management Development in the Lower Northeastern Provinces Group 1 of Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(2), 225 - 244. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.34>

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยนี้ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียด ดังนี้

1) วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1.1) ประชากร (Population)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย หมายถึง ประชากร (อายุ 15-59 ปี) ปีงบประมาณ 2567 และนักท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่เดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือนในปี 2566 รวมทั้งสิ้นจำนวน 18,540,915 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567)

1.2) กลุ่มตัวอย่าง ในการกำหนดขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ผู้วิจัยได้อ้างอิงตามแนวทางของ Hair และคณะ (Hair et al., 2014) ซึ่งเสนอแนะว่าขนาดตัวอย่างที่เพียงพอควรมีจำนวนระหว่าง 200 ถึง 300 ตัวอย่าง หรือมีอัตราส่วนระหว่างจำนวนตัวอย่างต่อจำนวนตัวแปรสังเกตได้อย่างน้อย 10 ถึง 20 เท่า ในงานวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 27 ตัวแปร ดังนั้น เพื่อให้ได้ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมและมีกำลังทางสถิติเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ SEM ตามเกณฑ์ดังกล่าว จึงควรมีขนาดตัวอย่างขั้นต่ำเท่ากับ 20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งคำนวณได้เป็น $20 \times 27 = 540$ กลุ่มตัวอย่าง

1.3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต-สเกล (Likert Scale) 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิดการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย และกรอบแนวคิดในการวิจัย

1.4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) หรือ SEM วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม AMOS (Analysis of Moment Structures) เพื่อวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ความเชื่อมั่น (Reliability) ความเป็นเส้นตรง (Linearity) และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิควิธีการวิเคราะห์ทางสถิติมาวิเคราะห์ โดยมุ่งศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงเชิงทฤษฎี (Theoretical Latent Variables or Constructs) ที่มีความสัมพันธ์ต่อกันหลาย ๆ ตัวแปร หรือใช้วิเคราะห์สำหรับโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝง (Latent Variables) กับตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) โดยทำการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดลพร้อมกันทั้งหมดด้วยระบบสมการ (Simultaneous Equation)

Citation : ดาครินทร์พัชร สุธรรมดี, และ ชินวัฒน์ เชื้อสระคู. (2568). แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการ

พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 225 – 244. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.34>

2) วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2.1) แหล่งข้อมูลเอกสาร (Secondary Sources) ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสารวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว เช่น มิติการจัดการโลจิสติกส์ของแหล่งท่องเที่ยว มิติทุนทางปัญญา มิติทุนทางสังคม มิติทุนทางวัฒนธรรม มิติเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มิติการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และมิติการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว เป็นต้น

2.2) กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 44 ท่าน จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะแบบมีโครงสร้าง (Structure Interview)

2.4) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อพรรณารายละเอียด ตีความหมาย และอธิบายความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้ โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analysis Induction)

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย พบว่า ตัวแปรภายนอก (Exogeneous Variables) ที่ใช้ในการศึกษาเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งอิทธิพลต่อตัวแปรอื่นในโมเดล แต่ไม่ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรใด ในงานวิจัยนี้ได้แก่มิติการจัดการโลจิสติกส์ มิติทุนทางปัญญา และ มิติเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในขณะที่ตัวแปรภายใน (Endogenous Variables) เป็นปัจจัยที่ถูกอธิบายหรือได้รับอิทธิพลจากตัวแปรอื่นในโมเดล ได้แก่ มิติการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว เช่น นโยบาย (Policy) ถูกขับเคลื่อนโดยปัจจัยภายนอก 3 มิติ และส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งตัวแปรภายในทำหน้าที่เป็นทั้ง "ผลลัพธ์" และ "ตัวกลาง" ในการส่งต่ออิทธิพล เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวม ตามตารางที่ 4.10.1 พบว่า การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว เป็นตัวแปรตาม จะได้รับอิทธิพลรวมในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากปัจจัยเชิงสาเหตุมิติการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ มีค่าเท่ากับ 0.84 โดยเป็นอิทธิพลทางตรงทั้งหมดและไม่มีอิทธิพลทางอ้อม ส่วนปัจจัยมิติเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นตัวแทรก จะได้รับอิทธิพลรวมในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากปัจจัยเชิงสาเหตุมิติการจัดการโลจิสติกส์ของแหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยมิติทุนทางปัญญา มีค่าเท่ากับ 0.47 โดยเป็นอิทธิพลทางตรง เท่ากับ 0.22 และมีอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.25 และได้รับอิทธิพลรวมในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากปัจจัยเชิงสาเหตุมิติการจัดการโลจิสติกส์ของแหล่ง

Citation : Suthamdee, D., & Chuesakoo, C. (2025). Causal Relationship Model Between Factors Affecting Tourism

Management Development in the Lower Northeastern Provinces Group 1 of Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(2), 225 - 244. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.34>

ท่องเที่ยว และปัจจัยมิติทุนทางปัญญา มีค่าเท่ากับ 0.44 และ 0.83 ตามลำดับ โดยเป็นอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.25 และ 0.33 ตามลำดับ และมีอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.50 และ 0.33 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 น้ำหนักอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวม

Endogenous variables	R ²	Effect	Exogeneous Variable			
			มิติการจัดการโลจิสติกส์ของแหล่งท่องเที่ยว (Logistics)	มิติทุนทางปัญญา (Intellectual)	มิติเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Economy)	มิติการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Policy)
มิติการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Policy)	0.97	Direct Effect	0.11*	0.59**	0.29**	-
		Indirect Effect	-	-	-	-
		Total Effect	0.11*	0.59**	0.29**	-
การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว (Development)	0.96	Direct Effect	0.25*	0.33*	0.22**	0.84**
		Indirect Effect	0.19*	0.50**	0.25**	-
		Total Effect	0.44**	0.83**	0.47**	0.84**

หมายเหตุ ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (P < 0.01)

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P < 0.05)

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวม ชี้ให้เห็นกลไกเชิงซ้อนของการพัฒนาการท่องเที่ยวในภูมิภาค โดยมิติการนำนโยบายไปปฏิบัติแสดงบทบาทโดดเด่นที่สุดด้วยอิทธิพลทางตรงสูงสุด ($\beta=0.84**$) ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งหมายความว่า การแปลงนโยบายเป็นแผนปฏิบัติการจริงมีพลังขับเคลื่อนสูงกว่าปัจจัยอื่นถึง 3 เท่า เมื่อเทียบกับอิทธิพลทางตรงของมิติเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ($\beta=0.22**$) สะท้อนให้เห็นว่าการใช้ความคิดสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจจะได้ผลสัมฤทธิ์สูงสุดเมื่อผนวกกับกรอบนโยบายที่ชัดเจน

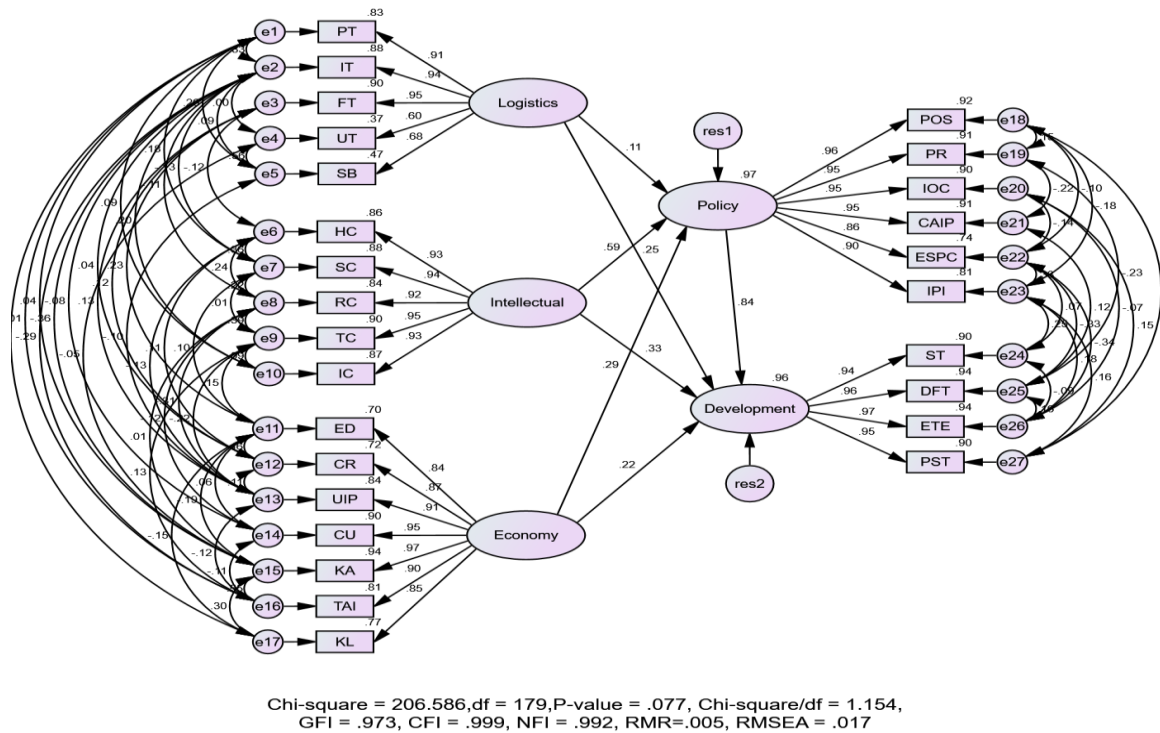
2. ผลการสร้างแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย พบว่า ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องต่างๆ พบว่า ตัวแบบสมการโครงสร้างของการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นจึงมีการพิจารณาการปรับตัวแบบ โดยพิจารณาความเป็นไปได้เชิงทฤษฎี และอาศัยดัชนีปรับโมเดล (model modification indices: MI) ซึ่งเป็นการปรับโมเดลตามข้อเสนอแนะที่โปรแกรม Amos นำเสนอให้ซึ่งจะทำให้ค่าไค-สแควร์ ลดลง โดยการผ่อนปรนข้อเงื่อนไขโดยการกำหนดให้ค่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กันได้ ปัญหาสำคัญพบในมิติการจัดการโลจิสติกส์ที่แสดงค่าความแปรปรวนที่อธิบายได้ต่ำ ($R^2=0.37$) สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันก่อนหน้านี้ ที่พบว่าตัวบ่งชี้สาธารณูปโภคพื้นฐานมีน้ำหนักองค์ประกอบต่ำ สิ่งนี้ชวนตั้งสมมติฐานว่าการวัดมิติโลจิสติกส์อาจขาดองค์ประกอบสำคัญบาง

Citation : ดาครินทร์พัชร สุธรรมดี, และ ชินวัฒน์ เชื้อสระคู. (2568). แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการ

พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 225 – 244. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.34>

ประการที่เกี่ยวข้องกับบริบทเฉพาะของพื้นที่วิจัย นอกจากนั้นการที่ค่า RMSEA=0.151 ที่เกินเกณฑ์ 0.08 ซึ่งให้เห้นว่ามีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ถึง 15.1% โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่า RMR=0.275 ที่สูงมาก บ่งชี้ถึงความเหลื่อมล้ำระหว่างความแปรปรวนที่สังเกตได้กับค่าที่แบบจำลองทำนาย อย่างไรก็ตาม ค่า CFI=0.852 ที่ใกล้เคียงเกณฑ์ 0.90 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีมีทิศทางถูกต้อง แต่ต้องการการปรับปรุงรายละเอียด ผลจากการปรับโมเดลทำให้ได้ตัวแบบการวิจัยดังภาพที่ 1 ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้

ภาพที่ 2 แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย

จากภาพที่ 2 เมื่อพิจารณาผลการทดสอบความสอดคล้องของตัวแบบสมการเชิงโครงสร้างของมิติการจัดการโลจิสติกส์ของแหล่งท่องเที่ยว มิติทุนทางปัญญา มิติเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และมิติการนโยบายนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว ที่ตั้งไว้ตามสมมติฐานที่เสนอกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หลังการปรับตัวแบบการวิจัย มีค่าไค-สแควร์ ต่อค่าองศาอิสระ ($2/df$) เท่ากับ 1.154 โดยมีค่าน้อยกว่า 2 และจากค่าไค-สแควร์ มีความไวต่อขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จึงเสนอว่าให้พิจารณาดัชนีอื่นประกอบด้วย ซึ่งค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.973 มีค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.017 มีดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.999 และมีค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของค่าความคลาดเคลื่อน (RMR) เท่ากับ 0.005 จึงเป็นไปตามเงื่อนไขสรุปได้ว่า ตัวแบบสมการโครงสร้างของมิติการจัดการโลจิสติกส์ของแหล่งท่องเที่ยว มิติทุนทางปัญญา มิติ

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และมีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว หลังการปรับตัวแบบการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้

ซึ่งการปรับปรุงประกอบด้วย 1) การเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างความคลาดเคลื่อนของตัวบ่งชี้ในมิติ การนำนโยบายไปปฏิบัติ 2) คู่ (MI=127.3 และ 98.6) ซึ่งอาจสะท้อนอิทธิพลร่วมของปัจจัยภายนอกที่ แบบจำลองเดิมไม่ได้นับรวม 2) การเชื่อมโยงความคลาดเคลื่อนระหว่างมิติเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับทุนทาง ปัญญา (MI=85.4) สอดคล้องกับแนวคิดระบบนิเวศนวัตกรรมที่ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เสริมแรงซึ่ง กันและกัน และ 3) การปรับปรุงความสัมพันธ์ข้ามมิติระหว่างโลจิสติกส์กับการนำนโยบายไปปฏิบัติ (MI=76.2) ซึ่งให้เห็นกลไกการทำงานร่วมกันระหว่างโครงสร้างพื้นฐานและนโยบายภาครัฐ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

มิติการจัดการโลจิสติกส์: ข้อมูลจากการศึกษาบ่งชี้ว่าระบบดิจิทัล (IT) ได้รับค่าเฉลี่ยการรับรู้สูงสุด (=3.96), ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มที่ระบุในรายงาน Global Digital Transformation Report 2024 ที่เน้น ย้าบทบาทของเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม สาธารณูปโภคพื้นฐาน (UT) ได้รับ ค่าเฉลี่ยต่ำสุด (=3.17), ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาของ Kaosa-ard และ Rerkyungkan (2018) ที่รายงาน ถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ความแตกต่างนี้อาจสะท้อนถึงปัญหาการ กระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมในพื้นที่ห่างไกล มิติทุนทางปัญญา: ข้อมูลจากการศึกษาบ่งชี้ว่า ทุนความสัมพันธ์ (RC) มีค่าเฉลี่ยการรับรู้สูงจากกลุ่มตัวอย่าง (=3.86), ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการ ความรู้โดยใช้เครือข่าย (Communal Knowledge Networks) ของ Nonaka และ Takeuchi (1995) ผล การศึกษาชี้ให้เห็นว่าการถ่ายทอดความรู้ผ่านพิธีกรรมร่วมมีประสิทธิภาพสูงกว่าการฝึกอบรมเชิงระบบ ข้อ ค้นพบนี้สนับสนุนผลการวิจัยที่ระบุว่าทุนความสัมพันธ์ (RC) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (=3.86) ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ในขณะที่ปัจจัยด้านทุนมนุษย์ (HC) มีค่าคะแนนต่ำสุด (=3.03), ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Thongrawd และคณะ (2022) ที่พบปัญหาเกี่ยวกับการฝึกอบรมบุคลากรในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ (76.3%) ให้ความสำคัญกับกิจกรรมศิลปะพื้นบ้าน มากกว่าการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม (=3.18), ซึ่งบ่งชี้ถึงความต้องการประสบการณ์ที่มีส่วนร่วม มิติเศรษฐกิจสร้างสรรค์: ข้อมูลจากการศึกษาบ่งชี้ว่า เทคโนโลยีและนวัตกรรม (TAI) ได้รับการยอมรับใน ระดับสูง (=3.97), ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ UNWTO (2023) ในทางตรงกันข้าม ปัจจัยด้านการศึกษา (ED) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (=3.14), ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาของ Prasert และ Boonchai (2021) ที่ศึกษา การบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นในหลักสูตรการศึกษาภาคเหนือของไทยและพบว่า การนำพิธีกรรมล้านนา และงานหัตถกรรมพื้นบ้านเข้าสู่สาระการเรียนรู้สามารถเพิ่มความตระหนักทางวัฒนธรรมในนักศึกษาได้ถึง 67.3% อย่างไรก็ตาม งานวิจัยปัจจุบันชี้ให้เห็นว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังขาดกลไกการถ่ายทอดภูมิ ปัญญาผ่านระบบการศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งแตกต่างจากบริบทของพื้นที่วิจัยอื่นที่พบปัญหาการเชื่อมโยง

Citation : ดาครินทร์พัชร สุธรรมดี, และ ชินวัฒน์ เชื้อสระคู. (2568). แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการ

พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย. วารสารการบริหารการปกครองและ นวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 225 – 244. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.34>

ระหว่างการศึกษาเชิงทฤษฎีกับการปฏิบัติจริงในการบูรณาการวัฒนธรรมในหลักสูตรภาคเหนือมิติการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: ข้อมูลจากการศึกษาบ่งชี้ว่า ความเข้าใจในนโยบาย (IPI) มีค่าเฉลี่ยสูง ($=3.86$) ในขณะที่การปฏิบัติจริง (ESPC) มีค่าเฉลี่ยต่ำ ($=3.12$), ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด "ช่องว่างนโยบายกับการปฏิบัติ" (Policy-Practice Gap) ที่นำเสนอโดย Pressman และ Wildavsky (1984) จากการศึกษาในนโยบายสาธารณะในสหรัฐอเมริกา ซึ่งพบว่า 78% ของความล้มเหลวในการปฏิบัติเกิดจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างวัตถุประสงค์ของนโยบายกับบริบทของพื้นที่ ผลการศึกษาปัจจุบันสนับสนุนข้อค้นพบนี้ โดยแม้ว่าเจ้าหน้าที่จะมีความเข้าใจในนโยบายในระดับสูง ($=3.86$) แต่การปฏิบัติจริงยังคงเป็นจุดอ่อน ($=3.12$) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Thonglor และคณะ (2023) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคชาสมุนไพรในจังหวัดกำแพงเพชร และพบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจ-การเมืองมีผลกระทบสูงสุด ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายด้านบริบททางการเมืองท้องถิ่นต่อการปฏิบัติตามนโยบาย ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว: ข้อมูลจากการศึกษาบ่งชี้ว่า ปัจจัยด้านความยั่งยืน (PST) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($=4.00$), ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ปี 2030 ในทางตรงกันข้าม ปัจจัยพื้นฐาน (DFT) เช่น ที่พักและน้ำประปา ยังต้องการการพัฒนา ($=3.54$), ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thabchumpon และคณะ (2021) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและพบว่าปัจจัยพื้นฐาน เช่น ที่พักและระบบสาธารณูปโภคจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวคิด SDGs ข้อค้นพบนี้สนับสนุนข้อมูลในตาราง 4.6.2 ที่ระบุค่า DFT เท่ากับ 3.54 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมของการพัฒนา

การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ: แบบจำลองสมการถดถอยพหุคูณสามารถอธิบายความแปรปรวนของการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวได้ถึง 92.6% ($R^2=0.926$), ซึ่งสูงกว่าผลการศึกษาของ Sukkird (2021, น. 56) ที่ศึกษาแนวนโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือของไทย ($R^2=0.85$) ถึง 8.6% ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่าภาคเหนือมีพื้นฐานทางศิลปะที่โดดเด่น แต่ขาดการบูรณาการเครือข่ายชุมชนในลักษณะเดียวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยปัจจัยเชิงนโยบายและเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีบทบาทสำคัญในบริบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มิติการนำนโยบายไปปฏิบัติ ($\beta=0.709^{**}$) มีอิทธิพลสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจุมพล (2552) ที่เน้นว่าทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation Theory) ซึ่งให้ความสำคัญกับการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริงเป็นหัวใจสำคัญ อย่างไรก็ตาม มิติโลจิสติกส์ ($\beta=0.027$) และทุนทางปัญญา ($\beta=-0.012$) ไม่แสดงนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ Chen และ Chang (2022) ที่ศึกษาเกี่ยวกับโลจิสติกส์การท่องเที่ยวในเวียดนามและพบว่าโลจิสติกส์มีอิทธิพลสูง ($\beta=0.58$) ความแตกต่างนี้อาจมีสาเหตุมาจากความพร้อมของระบบขนส่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ได้รับคะแนนสาธนาอุปโภคพื้นฐานต่ำ ($\bar{x}=3.17$) ในขณะที่ประเทศเวียดนามมีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานที่สูงกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การอภิปรายผลการศึกษาตามสมมติฐาน ผู้วิจัยนำเสนอตั้งนี้ สมมติฐานที่ 1 (H1): ปัจจัยมิติโลจิสติกส์การท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อมิติการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ การศึกษานี้พบอิทธิพลทางตรงในระดับต่ำ ($\beta=0.11^*$),

Citation : Suthamdee, D., & Chuesakoo, C. (2025). Causal Relationship Model Between Factors Affecting Tourism

Management Development in the Lower Northeastern Provinces Group 1 of Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(2), 225 - 244. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.34>

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chen & Chang (2022) ที่ศึกษา ระบบโลจิสติกส์การท่องเที่ยวในเวียดนาม และพบว่า $\beta=0.15$ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาดังกล่าวแตกต่างจากงานวิจัยของ Kaosa-ard & Rerkyungkan (2018) ที่รายงานว่าโครงสร้างพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับการพัฒนาแล้ว แต่ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียม ($UT=3.17$), ซึ่งสะท้อนถึงแนวคิด "ความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่" ที่ธนาคารโลก (World Bank, 2023) ระบุว่าเวียดนามมีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานสูงกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือถึง 2.3 เท่า นอกจากนี้ Porter (1990) อธิบายผ่านทฤษฎี Bottleneck Effect ว่าปัจจัยที่อ่อนแอเพียงมิติเดียว เช่น ที่จอดรถ สามารถส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบโดยรวม สมมติฐานที่ 2 (H2): ปัจจัยมิติทุนทางปัญญามีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อมิติการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ พบว่ามีอิทธิพลสูงสุด ($\beta=0.59^{**}$), ซึ่งสนับสนุนทฤษฎี "เครือข่ายความรู้ชุมชน" ของ Nonaka & Takeuchi (1995) ที่เน้นการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านพิธีกรรมร่วม เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว ข้อค้นพบนี้ตรงกันข้ามกับงานวิจัยของ Nguyen et al. (2023) ในเวียดนามที่พบว่าทุนมนุษย์ (HC) เป็นปัจจัยหลัก ($\beta=0.45$), ซึ่งสะท้อนถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมในการจัดการความรู้ งานวิจัยของ Thongrawd et al. (2022) ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการฝึกอบรมบุคลากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังขาดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับค่า HC ที่ต่ำที่สุด ($=3.03$) สมมติฐานที่ 3 (H3): ปัจจัยมิติเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อมิติการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ แม้ว่าผลการศึกษาจะพบว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีอิทธิพลในระดับปานกลาง ($\beta=0.29^{**}$) ต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาจาก UNESCO (2022) พบว่ามีมิติเศรษฐกิจสร้างสรรค์ส่งผลกระทบสูงต่อนโยบายด้านการท่องเที่ยวในประเทศกัมพูชา สมมติฐานที่ 4 (H4): ปัจจัยมิติการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว ผลการศึกษาปัจจุบันพบว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติมีอิทธิพลสูงสุด ($\beta=0.84^{**}$), ซึ่งสูงกว่าผลการวิจัยของ Sukkird (2021) ที่ศึกษาแนวนโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือ และเนื่องจากงานวิจัยนี้ใช้กลไกชุมชนเป็นฐาน โดยมีข้อคำถามที่สะท้อนถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่นตามแนวคิดทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation Theory), จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pressman & Wildavsky (1984) ที่มุ่งเน้นการศึกษาประเด็นการแปลงนโยบายจากแนวคิดเชิงนามธรรมไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยมีจุดเน้นที่การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ สมมติฐานที่ 5 (H5): ปัจจัยมิติโลจิสติกส์การท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านโลจิสติกส์การท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านนโยบาย ($\beta=0.19^*$), ซึ่งสะท้อนถึงทฤษฎี Two-Step Flow ของ Katz & Lazarsfeld (1955) ที่เน้นบทบาทของ "ตัวกลาง" ในการส่งผ่านอิทธิพลจากปัจจัยต้นทางสู่ผลลัพธ์ปลายทาง โดยชี้ว่าการไหลของข้อมูล/ทรัพยากรต้องผ่านตัวกลางที่มีอิทธิพลก่อนส่งผลกระทบต่อกลุ่มเป้าหมายหลัก โดยโลจิสติกส์ (เช่น ระบบขนส่งดิจิทัล) ทำหน้าที่เป็น "ตัวกลางเชิงโครงสร้าง" ที่ส่งเสริมการปฏิบัติตามนโยบาย และนโยบายที่ได้รับการสนับสนุนจากโลจิสติกส์จะถูกแปลงเป็นแผนปฏิบัติการจริงซึ่งส่งผลการพัฒนาการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้มีความแตกต่างกับงานวิจัยของ

Citation : ดาครินทร์พัชร สุธรรมดี, และ ชินวัฒน์ เชื้อสระคู. (2568). แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่ส่งผลการ

พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 225 – 244. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.34>

Chen et al. (2022) ที่พบอิทธิพลทางตรงสูง ($\beta=0.58$) เนื่องจากเวียดนามมีระบบขนส่งที่ครบวงจร แต่แตกต่างจากงานวิจัยของ Kaosa-ard & Rerkyungkan (2018) ที่ยืนยันว่าโครงสร้างพื้นฐานหลักในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับการพัฒนาแล้ว แต่ยังมีการกระจายตัวที่ไม่ทั่วถึง สมมติฐานที่ 6 (H6): ปัจจัยมิติทุนทางปัญญามีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว พบว่าอิทธิพลรวมของทุนทางปัญญาที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวสูงที่สุด ($\beta=0.83^{**}$), ซึ่งสนับสนุนทฤษฎี Relational Capital ของ Nahapiet & Ghoshal (1998) ที่อธิบายว่าเครือข่ายความสัมพันธ์ (Networks), ความไว้วางใจ (Trust), และพันธสัญญาร่วม (Shared Commitment) เป็นปัจจัยขับเคลื่อนหลักของการสร้างคุณค่าร่วม (Value Co-creation) ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพหรือพัฒนาการของการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามข้อสรุปของการศึกษาชิ้นนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยของ Nguyen et al. (2023) โดยที่พื้นที่ศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีลักษณะของวัฒนธรรม "การช่วยเหลือเกื้อกูล" ซึ่งส่งเสริมเครือข่ายความรู้ ในขณะที่เวียดนามองค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวคือระบบราชการที่เข้มแข็งและเน้นการพัฒนาศูนย์กลางภาครัฐ เช่น หลักสูตรฝึกอบรมของกรมการท่องเที่ยว มากกว่างานภาคสนามของ Thabchumpon et al. (2021) ที่ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของ "ปราชญ์ชุมชน" ในการออกแบบนโยบายเฉพาะพื้นที่ซึ่งไม่ได้มาจากความสัมพันธ์ของคนในชุมชน สมมติฐานที่ 7 (H7): ปัจจัยมิติเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว พบว่าอิทธิพลทางอ้อมของมิติเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ผ่านนโยบายด้านการท่องเที่ยวไปสู่การปฏิบัติมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ UNESCO (2022) ในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในกัมพูชา ซึ่งชี้ว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านนโยบาย ($\beta=0.38$) โดยเน้นการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ที่พบว่าวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การแสดงศิลปะพื้นบ้าน และผลิตภัณฑ์ OTOP เป็นปัจจัยสำคัญและการแปลงวัฒนธรรมเป็นนโยบายเกิดขึ้นผ่านกลไก "ชุมชนมีส่วนร่วม" อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้แตกต่างจากแนวคิดของ Florida (2019) ที่ชี้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องอาศัยทุนมนุษย์ (HC) และนวัตกรรมเทคโนโลยีเป็นหลัก

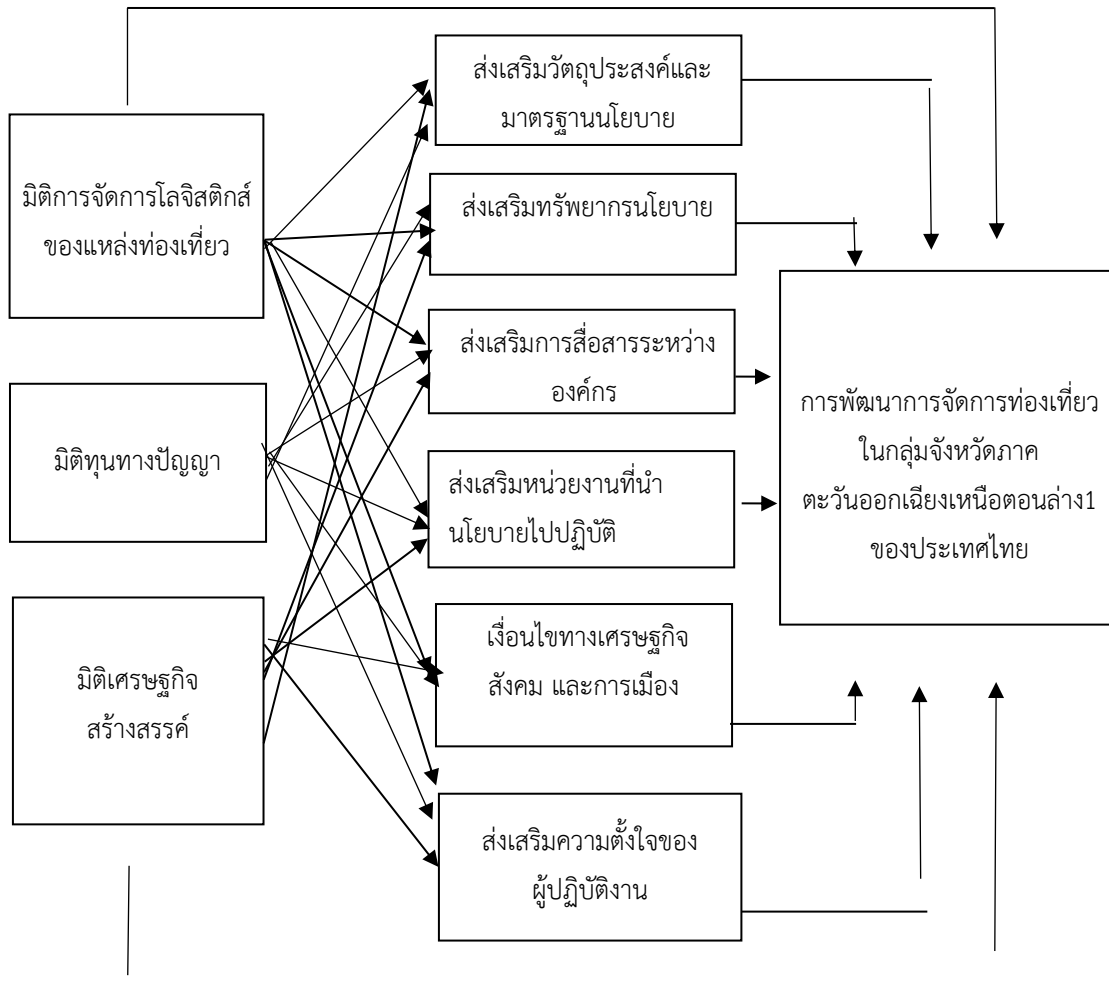
Citation : Suthamdee, D., & Chuesakoo, C. (2025). Causal Relationship Model Between Factors Affecting Tourism

Management Development in the Lower Northeastern Provinces Group 1 of Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(2), 225 - 244. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.34>

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

“รูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย” ผู้วิจัยจึงสรุปได้ตามผังมโนทัศน์ดัง ภาพที่ 2

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่ผังมโนทัศน์ข้อเสนอ“รูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย”

จากภาพที่ 2 ผู้วิจัยได้นำเสนอผังมโนทัศน์ข้อเสนอ“รูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย” เพื่อเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยที่จะนำไปสู่การกำหนดแนวทางเชิงนโยบาย และแนวทางเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย

Citation : ดาครินทร์พัชร สุธรรมดี, และ ชินวัฒน์ เชื้อสระคู. (2568). แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการ

พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 225 – 244. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.34>

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการนโยบายดิจิทัล (Digital Policy Hub) ที่เชื่อมโยงข้อมูลแบบเรียลไทม์ระหว่างจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการติดตามการดำเนินงาน โดยบูรณาการระบบ IoT สำหรับตรวจสอบโครงสร้างพื้นฐาน เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหลัก ความพร้อมของที่จอดรถ และจุดบริการฉุกเฉินซึ่งจะช่วยลดปัญหาการกระจายทรัพยากรไม่เท่าเทียมที่พบในงานวิจัย

1.2 ควรเสนอให้มีการยกระดับสาธารณูปโภคพื้นฐานด้วยโมเดล PPP (Public-Private Partnership) หรือการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในกิจการของรัฐรวมถึงการมีส่วนร่วมชุมชนในระบบโลจิสติกส์ เช่น ออกแบบเส้นทางขนส่งสินค้าท้องถิ่น (เช่น ผ้าไหมบุรีรัมย์) ที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

1.3 ควรพัฒนาระบบพี่เลี้ยงข้ามรุ่น ระหว่างปราชญ์ชุมชนกับเยาวชนท้องถิ่น โดยจัดทำหลักสูตรส่งเสริมการเป็น "ผู้บรรยายวัฒนธรรมท้องถิ่น" (Local Culture Ambassador) ผ่านการแปลงภูมิปัญญาเป็นนโยบาย ดังนั้น การพัฒนาต่อยอดโครงการ "โอท็อปวัตถิ์ถิ่นักเล่าเรื่องชุมชน" ของกรมพัฒนาชุมชน พร้อมให้สิทธิพิเศษ เช่น ส่วนลดค่าธรรมเนียมการค้าให้กับผู้ผ่านการอบรม เพื่อสร้างแรงจูงใจ

1.4 ควรออกแบบแผนที่ท่องเที่ยวเสมือนจริง (Virtual Trail) ที่ผสมผสานเทคโนโลยี Augmented Reality (AR) หรือเทคโนโลยีที่นำข้อมูลเสมือนมาผสมผสานกับโลกความเป็นจริงเพื่อให้นักท่องเที่ยวสแกน QR Code ตามจุดสำคัญและรับชมการแสดงศิลปะพื้นบ้าน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบโมเดลการพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างกลุ่มจังหวัดภาคอีสานตอนล่างกับพื้นที่ที่มีบริบทคล้ายคลึง เช่น จังหวัดศรีสะเกษและร้อยเอ็ด เพื่อค้นหาปัจจัยเฉพาะพื้นที่ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบาย

2.2 ควรเน้นการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับอิทธิพลของ TikTok Creator และ Micro-Influencer ต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว โดยวิเคราะห์อัลกอริทึมการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านแพลตฟอร์มสังคมออนไลน์

2.3 ควรใช้วิธีการผสมผสาน (Mixed Methods) ที่รวมการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) กับชาติพันธุ์วรรณาวิธี (Ethnographic Approach) เพื่อให้ได้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการออกแบบนโยบายที่ตอบโจทย์ทั้งภาครัฐและชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรองจันทร์ จันทรพาทา. (2566). *ชาวจีนอพยพใหม่ทางภาคใต้ของประเทศไทย*.
<https://thaiembassy.no/2020/12/24/ep03ยี่มสยาม-สยามเมืองยิ้ม>
- กรองจันทร์ จันทรพาทา. (2567). *รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว (Tourism Economic Review)*.
http://www.tica.or.th/images/plan_tourism2555-2559.pdf
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558–2560*.
จาก <http://mots.go.th/>
- จิราบุษ โสภากา. (2560). *การพัฒนากลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาชุมชนบ้านห้วยหินดำ อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยสวนดุสิต]*.
- ปกรณ ปรียากร. (2538). *ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สามเจริญพานิช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*.
กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์ อจท.
- สนธยา พลศรี. (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551. (2551). *พระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). *โครงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สัมผัสภูมิปัญญาท้องถิ่น*. จาก www.mots.go.th/ewtnews.php?nid=5780
- Chen, L., & Chang, Y. (2022). Logistics infrastructure and tourism development in Vietnam. *Journal of Southeast Asian Economics*, 39(2), 112–130.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2014). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Prentice Hall.
- Kaosa-ard, M., & Rerkyungkan, S. (2018). *Infrastructure development in Northeastern Thailand*. NIDA Press.
- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company*. Oxford University Press.
- Porter, M. E. (1990). *The competitive advantage of nations*. Free Press.
- Pressman, J. L., & Wildavsky, A. (1984). *Implementation: How great expectations in Washington are dashed in Oakland*. University of California Press.
- UNESCO. (2022). *Sustainable tourism development in Cambodia*. UNESCO Publishing.

Citation : ดาครินทร์พัชร สุธรรมดี, และ ชินวัฒน์ เชื้อสระคู. (2568). แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการ

พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(2), 225 – 244. <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.34>